

Н.А. Хаджинова (Київ)

ОПТИМІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧИХ САНАТОРІЇВ СОМАТИЧНОГО ПРОФІЛЮ, ПІДПОРЯДКОВАНИХ МОЗ УКРАЇНИ

Міністерство охорони здоров'я України

Наведено результати роботи дитячих санаторіїв соматичного профілю, підпорядкованих МОЗ України, за 2011 р. Висвітлено заходи МОЗ України з оптимізації їх діяльності.

Ключові слова: МОЗ України, дитячі санаторії, організація, оптимізація.

Останніми роками в Україні стан здоров'я дитячого населення значно погіршився [1]. За статистичними даними, протягом 2003–2011 рр. рівень поширеності хвороб серед дітей віком до 17 років зріс на 16,8%, а показники захворюваності – на 22,5% [2;6]. Тому поліпшення здоров'я дітей становить актуальну проблему в системі охорони здоров'я України [4]. Відомо, що саме в санаторних умовах можливо закріпити результати лікування гострих і хронічних захворювань, провести курс відновного лікування та підсилити захисні сили організму хворої дитини [3;5].

З огляду на це важливим напрямком роботи з організації охорони здоров'я дітей є забезпечення доступного та якісного санаторного лікування дітей із соматичними захворюваннями.

Мета роботи – вивчити результати роботи дитячих санаторіїв соматичного профілю, підпорядкованих МОЗ України за 2011 р. та запропонувати заходи з оптимізації їх діяльності.

Матеріали та методи

У дослідженні використано такі методи: статистичний (дані галузевої статистики щодо діяльності дитячих санаторіїв соматичного профілю, підпорядкованих МОЗ України, за 2011 р.); аналітико-інформаційний та бібліосемантичний.

Результати дослідження та їх обговорення

Міністерству охорони здоров'я (МОЗ) України підпорядковано 14 санаторіїв, які забезпечують лікування дітей із соматичними захворюваннями, плановою потужністю 3956 ліжок. Ці заклади розташовані

в АР Крим, Івано-Франківській, Львівській та Запорізькій областях.

Санаторії, підпорядковані МОЗ України, працюють на виконання Законів України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про охорону дитинства» та утримуються відповідно до ст. 87 Бюджетного кодексу України за рахунок бюджетних коштів, фінансуються відповідно до бюджетних програм «Санаторне лікування хворих на туберкульоз та дітей та підлітків з соматичними захворюваннями».

За 2011 р. у санаторіях, призначених для лікування дітей з соматичними захворюваннями, планові показники по загальному фонду виконано на 100,1%, проліковано 49 117 осіб (2010 р. – 49 164 хворі), а з урахуванням спеціального фонду всього проліковано 51 944 дитини із соматичними захворюваннями.

МОЗ України виконує соціальну функцію держави. При забезпеченні санаторно-курортного лікування дітей безоплатні путівки першочергово надаються пільговій категорії: хворим дітям із числа дітей-сиріт, напівсиріт; дітям, позбавленим батьківського піклування; дітям-інвалідам; дітям, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи; дітям військовослужбовців і працівників правоохоронних органів, які загинули під час виконання службових обов'язків; дітям загиблих шахтарів; дітям із малозабезпечених і багатодітних сімей. Путівки до спеціалізованих дитячих санаторіїв видаються в плановому порядку згідно з чергою санаторно-курортною відбірковою комісією закладів охорони здоров'я за місцем диспансерного нагляду дитини.

З метою підвищення доступності до санаторно-курортного лікування хворих дітей удосконалення методів санаторно-курортного лікування та досягнення високої ефективності лікування хворим проводиться відповідно до спеціалізації ліжкового фонду

Таблиця
Кількість пролікованих дітей у санаторіях, підпорядкованих МОЗ України,
та місцевих санаторіях за 2011 р.

Профіль санаторію	Проліковано в санаторіях обласного та міського підпорядкування	Проліковано в санаторіях МОЗ
Пульмонологічного профілю	22 726	15 793
Психоневрологічного профілю	10 329	9054
Кардіоревматологічного профілю	12 919	5182
Шкіри та підшкірної клітковини		38
Ортопедотравматологічного профілю	5544	644
Гінекологічного профілю		485
Для осіб		
із захворюваннями сечостатевої системи	658	1430
із захворюваннями органів травлення	10 277	6741
з новоутвореннями		655
з ендокринними захворюваннями	1673	292
із захворювання вуха та соскоподібного відростка		13
з алергічними захворюваннями		21
із захворюваннями сполучної тканини		17
з природженими аномаліями		147
із захворюваннями органа зору	142	

санаторіїв МОЗ України, затвердженої наказом МОЗ від 25.12.2006 р. №882 «Про затвердження примірного статуту та переліку державних закладів спеціалізованих (спеціальних) санаторіїв Міністерства охорони здоров'я України». У санаторіях МОЗ України проводиться лікування дітей із захворюваннями системи кровообігу, нирок та сечовивідних шляхів, опорно-рухового апарату, сполучної тканини, шкіри, органів шлунково-кишкового тракту, органів зору, неспецифічними захворюваннями органів дихання, онкологічними та онкогематологічними захворюваннями, а також дівчат з гінекологічною патологією.

Направлення хворих дітей на санаторно-курортне лікування забезпечується МОЗ України з метою пропорційного розподілу путівок відповідно до потреб областей та для поліпшення доступності до санаторно-курортного лікування: щорічно затверджуються плани розподілу місць. На 2011 р. регламентовано план, затверджений наказом МОЗ від 21.12.2010 р. №1138 «Про затвердження Плану розподілу місць спеціалізованих (спеціальних) санаторіїв МОЗ для лікування дітей із соматичними захворюваннями (крім туберкульозу) на 2011 рік».

Дані про кількість пролікованих дітей за профілем захворювання в санаторіях МОЗ України та місцевих санаторіях наведено в таблиці.

Порівнюючи дані про кількість дітей, які потребують санаторного лікування, і тих, які вже його отримали, можна зробити висновок про дефіцит дитячих санаторних ліжок для лікування дітей із соматичними та психоневрологічними захворюваннями.

Протягом 2011 р. у дитячих санаторіях соматичного та психоневрологічного профілю, підпорядкованих МОЗ АР Крим, управлінням охорони здоров'я обласних (міських) держадміністрацій, які утримуються коштом місцевих бюджетів, (усього – 66), проліковано 70 803 дитини. Серед них кількість дітей пільгових категорій становила 22 427 хворих, у т.ч. 2776 дітей-інвалідів і 5499 дітей-сиріт.

Ефективна організація роботи санаторних закладів з лікування дітей певною мірою залежить від роботи санаторно-курортних відбіркових комісій. При цьому слід відмітити такі недоліки: недоїзди дітей; неактивна робота зазначених комісій стосовно використання путівок; направлення дітей з відсутністю показань і наявністю протипоказань до санаторного лікування. З усієї кількості дітей, направлених до санаторіїв для лікування протягом 2011 р., 49 – з протипоказаннями для санаторно-курортного лікування, а 16 – з відсутністю медичних показань.

З огляду на вищезазначене, санаторно-курортні відбіркові комісії закладів охорони здоров'я повинні

поліпшити якість та активізувати відбір хворих дітей для санаторно-курортного лікування за державний кошт, а відповідати за це мають керівники зазначених комісій.

Протягом 2011 р. особлива увага приділялася дітям пільгових категорій. За оперативними даними регіональних управлінь охорони здоров'я та МОЗ АР Крим, з числа пролікованих у санаторіях МОЗ соматичного профілю діти зазначених категорій становили 26 683 (56% від усієї кількості пролікованих) особи, з них 2791 (10,5%) дитина-сирота, 6100 (22,9%) дітей-інвалідів, 5114 (19,2%) дітей з багатодітних сімей, 6013 (22,5%) дітей з неповних і малозабезпечених сімей, 2161 (8,1%) дитина, що постраждала від наслідків аварії на ЧАЕС, 1193 (4,5%) дитини з дитячих будинків і шкіл-інтернатів.

З урахуванням показників здоров'я дитячого населення України слід зазначити, що потужність функціонуючої мережі дитячих санаторіїв не повністю задовольняє потребу дітей у санаторно-курортному лікуванні із захворюваннями шлунково-кишкового тракту, нирок, серцево-судинної та ендокринної систем, шкіри тощо.

З метою удосконалення якості санаторно-курортної допомоги впроваджено нові методи лікування та діагностики, особливу увагу приділено співпраці санаторно-курортних закладів МОЗ з науково-дослідними інститутами, кафедрами медичних університетів. Зазначене упорядковано і впроваджено наказом МОЗ від 30.04.2009 р. № 295 «Про організацію спільної діяльності санаторно-курортних закладів МОЗ з вищими медичними навчальними закладами III–IV рівнів акредитації та науково-дослідними установами» зі змінами: налагоджено співпрацю санаторіїв з науково-дослідними інститутами, медичними університетами, а саме – Українським НДІ медичної реабілітації та курортології (м. Одеса), Українським НДІ дитячої курортології та фізіотерапії (м. Євпаторія), Київським медичним університетом ім. О.О. Богомольця, Кримським державним медичним університетом ім. Георгієвського, Інститутом педіатрії, акушерства і гінекології АМН України, Харківською медичною академією післядипломної освіти, вінницьким національним медичним університетом, Одеським державним медичним університетом, Інститутом очних хвороб і тканинної терапії ім. акад. В.П. Філатова АМН України, Інститутом стоматології НАМН України, Національним університетом ім. Мечникова, Одеським міським центром реабілітації інвалідів.

Підвищення якості лікування забезпечено шляхом проведення семінарів. Так, відповідно до наказу МОЗ України від 21.11.2011 р. №332-Адм «Про проведення семінару-наради «Впровадження нових медичних технологій в санаторно-курортне лікування дітей із соматичною патологією», проведено зазначену нараду за участю представників управлінь органів охорони

здоров'я, головних лікарів і представників санаторіїв МОЗ, провідних спеціалістів науково-дослідних інститутів. Зазначені спеціалісти взяли участь у відповідних заходах, організованих іншими міністерствами та відомствами.

МОЗ України врегульовано питання щодо раціонального використання бюджетних коштів і природних лікувальних ресурсів санаторіями відповідно до потреб пацієнтів, з метою підвищення доступності санаторно-курортного лікування до хворих.

Так, наказом МОЗ України від 02.03.2011 р. №125 «Про оптимізацію використання ліжкового фонду державного закладу «Дитячий спеціалізований (спеціальний) санаторій «Бердянський» Міністерства охорони здоров'я України», перепрофільовано та регламентовано роботу 100 ліжок гастроентерологічного профілю.

У зв'язку з реорганізацією державного закладу «Спеціалізований (спеціальний) санаторій «Ірпінь»» 100 ліжок цього закладу переведено до складу санаторіїв «Спеціалізований (спеціальний) санаторій «Старий Крим»» та «Спеціалізований (спеціальний) санаторій «Долоси»» Міністерства охорони здоров'я України (наказ МОЗ України від 29.04.2011 р. №246 «Про удосконалення відбору та санаторного лікування хворих в державному закладі «Спеціалізований (спеціальний) санаторій «Ірпінь» Міністерства охорони здоров'я України»).

Так, регламентовано перепрофілізацію по 20 ліжок для санаторно-курортного лікування дітей із онкологічною патологією в спеціалізованому (спеціальному) клінічному санаторії імені В. П. Чкалова та дитячому спеціалізованому (спеціальному) санаторії «Джерело» (наказ МОЗ України від 09.04.2009 р. №237 «Про організацію санаторно-курортного лікування дітей з онкологічною патологією»). Розроблено та затверджено положення про реабілітаційні ліжка (відділення) для лікування дітей, хворих на онкопатологію, в санаторії «Джерело». За період 2010–2011 рр. в санаторіях МОЗ України проліковано 655 дітей із онкологічними та онкогематологічними захворюваннями.

З метою забезпечення лікування дітей, хворих на онкологічну, ендокринологічну, дерматологічну патологію, а також на дитячий церебральний параліч, опрацьовано та регламентовано роботу закладу охорони здоров'я як санаторію (наказ МОЗ України від 27.03.2012 р. №45-о «Про зміну назви та затвердження Статуту Державного закладу спеціальний (спеціалізований) клінічний санаторій для дітей з батьками «Морський» Міністерства охорони здоров'я України»).

Укомплектованість фізичними особами штатних посад у санаторіях для лікування дітей із соматичною патологією протягом років практично не змінилася і склала у 2011 р. 86,0%, у 2009 р. – 88,43%, у 2010 р. – 86,5%.

Опосередкованим показником якості лікування є наявність відповідної категорії у медичного персоналу. В дитячих санаторіях МОЗ України від загальної кількості працюючих лікарів атестаційну категорію мають 75,0%, з них вищу – 41,0%, першу – 25,3%, другу – 8,7%, без категорії працює 25,0% спеціалістів, які здебільшого мають невеликий стаж роботи та є молодими спеціалістами. Від загальної кількості середнього медичного персоналу атестаційну категорію мають 65,4%, з них вищу – 37,3%, першу категорію – 15,3%, другу категорію – 12,8%, без категорії працюють 34,6% працівників.

Особливу увагу необхідно звернути на недостатність педагогічного персоналу, який є запорукою безпеки перебування хворих дітей: кількість дітей на одного вихователя перевищує норму майже в 2 рази. Це погіршує якість виховної роботи з дітьми та догляд за ними, що призводить до різних непередбачених ситуацій.

Таким чином, основними напрямками удосконалення санаторно-курортного лікування у закладах нетуберкульозного профілю є: оптимізація кількості профільних санаторних ліжок з урахуванням показників захворюваності дітей на сучасному етапі; підвищення якості санаторно-курортної допомоги шляхом впровадження нових технологій та методик лікування; кваліфікована підготовка кадрів.

Висновки

1. Потужність функціонуючої мережі та ліжкового фонду дитячих санаторіїв не задовольняє повну потребу дітей у санаторно-курортному лікуванні.

2. Укомплектованість фізичними особами штатних посад медичного персоналу у санаторіях для лікування дітей із соматичною патологією становить до 86,5% при недостатності педагогічного персоналу: кількість дітей на одного вихователя перевищує норму майже в 2 рази.
3. Особлива увага в організації санаторного лікування приділяється дітям пільгових категорій: з числа пролікованих у санаторіях, підпорядкованих МОЗ України соматичного профілю, діти зазначених категорій становлять 26 683 (56% від усієї кількості пролікованих) особи, з них 2791 (10,5%) дитина-сирота, 6100 (22,9%) дітей-інвалідів, 5114 (19,2%) дітей з багатодітних сімей, 6013 (22,5%) дітей з неповних і малозабезпечених сімей, 2161 (8,1%) дитина, що постраждала від наслідків аварії на ЧАЕС, 1193 (4,5%) дитини з дитячих будинків і шкіл-інтернатів.
4. У роботі відбіркових комісій відмічаються такі недоліки: недоїзди дітей; неактивна робота зазначених комісій стосовно використання путівок; направлення дітей з відсутністю показань і наявністю протипоказань до санаторного лікування (протягом 2011 р. направлено до санаторіїв 49 дітей з протипоказаннями для санаторно-курортного лікування та 16 – з відсутністю медичних показань).
5. МОЗ України шляхом прийняття низки наказів організаційного характеру проводить активну роботу з оптимізації організації санаторного лікування дітей.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням якості санаторного лікування дітей у санаторіях соматичного профілю.

Список літератури

1. *Медико-демографічна ситуація та основні показники медичної допомоги населенню в регіональному аспекті.* 2011 рік. – К. : МОЗ України, ДУ «УІСД». – 2012. – 192 с.
2. *Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації».* 2009 / за ред. З.М. Митника, Г.О. Слабкого. – К. : МОЗ України, ДУ «УІСД», 2010. – 153 с.
3. *Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації» на 2002–2011 рр.* / за ред. Р. О. Моїсеєнко, Г. О. Слабкого. – К., 2012. – 45 с.
4. *Результати діяльності галузі охорони здоров'я.* 2011 рік. – К. : МОЗ України, ДУ «УІСД», 2012. – 151 с.
5. *Шкробанець І. Д.* Удосконалення структури та підвищення ефективності реабілітаційних заходів для дітей з хронічною неврологічною патологією / І.Д. Шкробанець, Ю. М. Нечитайло, Г. О. Слабкий // Україна. Здоров'я нації. – 2011. – № 1 (17). – С. 27–30.
6. *Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію.* 2011 рік / за ред. Р. В. Богатирьової. – К., 2012. – 440 с.

Дата надходження рукопису до редакції: 05.11.2012 р.

Оптимизация деятельности детских санаториев соматического профиля, находящихся в подчинении МЗ Украины

Н.А. Хаджинова (Киев)

Представлены результаты работы детских санаториев соматического профиля, которые находятся в подчинения МЗ Украины, за 2011 г. Освещены мероприятия МЗ Украины по оптимизации их деятельности.

Ключевые слова: МЗ Украины, детские санатории, организация, оптимизация.

Optimization of the children's sanatoriums activity of somatic profile subordinated to the Ministry of Health of Ukraine

N.A. Hadzhynova (Kyiv)

Results of the children's sanatoriums activity of somatic profile subordinated to the Ministry of Health of Ukraine in 2011 have been presented. Ministry of Health of Ukraine actions on optimization of their activity have been covered.

Key words: Ministry of Health of Ukraine, children's sanatoriums, organization, optimization.

Рецензент: к. мед. н., доц. Г.К. Северин.